

Отже, чи маю я право на безоплатну правничу допомогу, якщо мої доходи нижчі за прожитковий мінімум? Юридично – безумовно, це право гарантоване державою. Проте фактично це право все ще потребує значної політичної волі для своєї повної реалізації. Воно перебуває у стані трансформації від «вданого» (через складність бюрократичних процедур) до «дійсного».

Я переконана, що справжня рівність перед законом починається не в залі суду, а в моменті, коли найбільшій громадянин отримує таку ж якісну та доступну юридичну підтримку, як і велика корпорація. Тільки тоді право на захист перестане бути привілеєм заможних і стане реальною гарантією справедливості для кожного.

Олійник А. О.

Державний торговельно-економічний університет
nastasiaoliinyk@gmail.com
м. Київ

ЧИ МАЮ Я ПРАВО НА САМОЗАХИСТ БЕЗ ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ?

Чи маю я право самостійно захистити себе, своє життя та майно, якщо на мене посягають? Чи можу я діяти негайно, не звертаючись до суду чи інших державних органів? Чи не стане мій захист підставою для притягнення мене до відповідальності? Ці запитання є надзвичайно актуальними для кожної людини, адже ситуації небезпеки або порушення прав можуть виникнути раптово, а іноді рахунок іде на хвилини або навіть секунди. Саме тому право на самозахист без звернення до суду є важливою складовою системи захисту прав людини в сучасному суспільстві.

Право на самозахист має глибоке історичне коріння. Ще в давні часи людина була змушена самостійно захищати своє життя, родину та майно. З розвитком держави та права з'явилися суди та інші органи влади, які почали виконувати функцію захисту прав. Однак навіть у сучасному правовому суспільстві держава визнає, що не завжди може миттєво відреагувати на небезпеку. Саме тому законодавство надає людині можливість самостійно діяти у разі загрози.

На законодавчому рівні право на самозахист прямо закріплене в Конституції України, яка гарантує кожному право захищати свої права і свободи будь-якими не забороненими законом способами. Крім того, Цивільний кодекс України передбачає можливість самозахисту цивільних прав, якщо вони порушені або існує реальна загроза їх порушення. Право на самозахист є не лише теоретичним, а й реально існуючим правом, яке визнається державою.

Важливо зазначити, що право на самозахист без звернення до суду ґрунтується на конкретних нормах законодавства України. Зокрема, стаття 55 Конституції України гарантує кожному право захищати свої права і свободи будь-якими не забороненими законом способами. У Цивільному кодексі України це право закріплене у статті 19, яка передбачає можливість самозахисту цивільних прав шляхом застосування засобів протидії, що не суперечать закону та моральним засадам суспільства. Крім того, Кримінальний кодекс України містить норми про необхідну оборону та крайню необхідність (статті 36 і 39), які

звільняють особу від відповідальності за шкоду, заподіяну під час захисту від суспільно небезпечного посягання. Також важливе значення має стаття 1169 Цивільного кодексу України, яка передбачає відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності, що підтверджує визнання державою права особи діяти для захисту своїх інтересів у невідкладних ситуаціях.

Разом з тим виникає питання про межі цього права. Самозахист не означає всюдозволеність або можливість діяти будь-яким способом. Дії особи повинні бути законними, необхідними та пропорційними небезпеці. Наприклад, якщо людина застосовує надмірну силу або завдає значної шкоди у відповідь на незначне правопорушення, такі дії можуть бути визнані незаконними. У такому випадку особа, яка намагалася захистити себе, може бути притягнута до відповідальності. Саме тому дуже важливо чітко розуміти межі допустимого самозахисту.

У реальному житті право на самозахист проявляється в різних ситуаціях. Особа може захищати своє житло від незаконного проникнення, припиняти протиправні дії щодо свого майна або застосовувати необхідну оборону для захисту здоров'я чи життя. Такі дії є законними, якщо вони спрямовані на припинення небезпеки та не перевищують меж необхідності. Самозахист дозволяє людині діяти швидко та ефективно, не очікуючи допомоги державних органів.

Водночас практика показує, що реалізація права на самозахист часто супроводжується труднощами. Однією з головних проблем є страх перед юридичною відповідальністю. Багато людей бояться діяти, навіть коли їхні права порушуються, оскільки не впевнені, що їхні дії будуть визнані законними. Іншою проблемою є недостатній рівень правової обізнаності населення. Не всі громадяни знають, які способи самозахисту дозволені законом і як правильно ними користуватися.

Особливої актуальності право на самозахист набуває в умовах сучасних викликів, коли рівень небезпеки може підвищуватися, а можливість швидко отримати допомогу державних органів є обмеженою. У таких ситуаціях самозахист стає необхідним інструментом забезпечення особистої безпеки. Він дозволяє негайно припинити правопорушення та запобігти більш серйозним наслідкам.

На мою думку, право на самозахист без звернення до суду є реальним і необхідним правом кожної людини. Воно забезпечує можливість швидко реагувати на небезпеку та захищати свої інтереси.

Серед можливих шляхів вирішення проблеми можна назвати проведення правових заходів для населення, роз'яснення норм законодавства щодо самозахисту, а також забезпечення доступності юридичної допомоги. Крім того, важливо, щоб держава гарантувала справедливий розгляд справ, пов'язаних із самозахистом, і захищала осіб, які діяли добросовісно та в межах закону.

Отже, відповідаючи на запитання, чи маю я право на самозахист без звернення до суду, можна зробити висновок, що таке право існує і є важливим елементом правової системи. Воно дозволяє людині захищати свої права в ситуаціях, коли негайне реагування є необхідним. Разом з тим реалізація цього права потребує відповідальності, знань і чіткого розуміння меж дозволеного. Самозахист не замінює судовий захист, але доповнює його, забезпечуючи оперативність і реальність захисту прав людини.